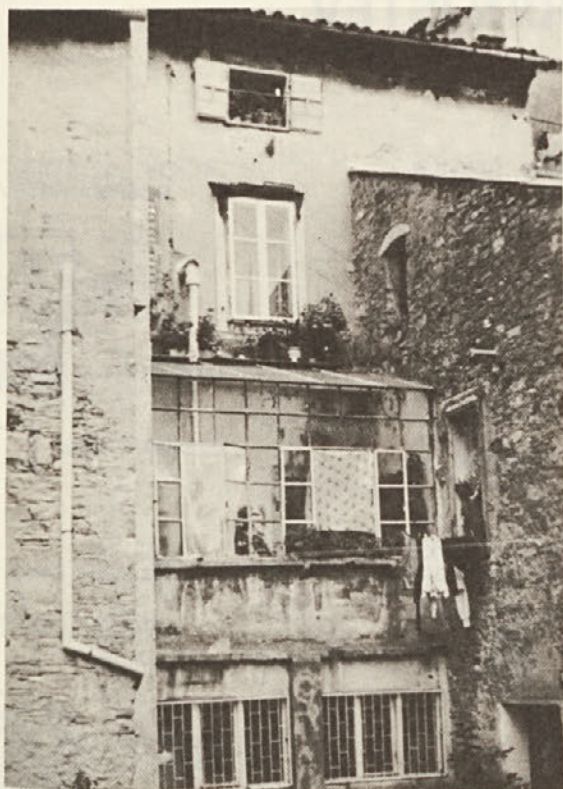

ETNOLOGIJA V NAČRTU PRENOVE (REVITALIZACIJE) IZOLE

Izhodišče etnološke raziskave je ugotavljanje podobe načina življenja, katerega nosilec je prebivalec zgodovinskega mestnega jedra Izole (kot del konkretne družbene skupine, družine in krajevne skupnosti), oz. preučiti njegov delež v vsakdanjem življenjskem utripu. Potrebno je bilo raziskati socialno strukturo in družbeno moč prebivalcev obravnavanega predela, vsebino in obliko medsebojnega povezovanja in odvisnosti, skoncentriranost gibanja, odnos prebivalcev do okolja — tudi z likovnimi vrednotami — in vpliv tega prostora na ljudi.

Ta izhodišča so bila prilagojena interdisciplinarnemu značaju akcije, ki ga prenova zgodovinskega jedra zahteva. Etnološka raziskava ni kompleksna zato, ker je usklajena z delom arhitektov in urbanistov (posnetki dejanskega stanja, predlogi za adaptacijo posameznih stanovanj in karejev, infrastruktura, predlog za prometno ureditev) in umetnostnih zgodovinarjev (topografija, kategorizacija objektov).

Predmet etnološke raziskave so bile torej: stanovanjske razmere, prenavljanje stanovanjskega prostora (funkcija, namen) in odnos med prebivalci in družbenimi institucijami. Ker smo izhajali iz predpostavke, da je stanovanje tisto, ki bistveno opredeljuje značaj jedra Izole, je bila večina vprašanj vezana na način bivanja, stanovanjske razmere in prenavljanje stanovanjskih prostorov. Poleg tega smo od informatorjev želeli izvedeti, v čem vidijo možnosti prenove, kolikor so pri njej pripravljeni sodelovati, zanimali pa so nas tudi tako pozitivni, kakor tudi negativni odgovori o obravnavani prob-

lematiki. Vprašanja v zvezi s tem so bila zajeta v anketi (vprašalniku) kot osnovni delovni metodi, ki je bila omejena na proučevanje družin (gospodinjstev).

Vsebina in namen izpraševanja sta narekovala slučajnostni vzorec anketirancev, pri čemer pa je bilo treba upoštevati prostorsko omejitvev na določeni del mesta. Glede na način predvidene obdelave in kapaciteto anketarjev smo se odločili za srednje velik obseg populacije. Posamezni vprašalnik se je nanašal na gospodinjstvo (kot enoto populacije), kot anketiranec pa je lahko nastopil katerikoli član družine oz. celo gospodinjstvo. (Med 1484 gospodinjstvi smo jih izbrali 215 kot osnovno populacijo anketirancev in 50 za rezervo). Ključ za izbor je bil naslednji: iz seznama prebivalcev smo po ulicah izbranega mestnega kvadrata izpisali vsa gospodinjstva in izbrali kot osnovne anketirance vsako sedmo gospodinjstvo; vsako četrto gospodinjstvo je bilo določeno za rezervo, in sicer med dvema osnovnima anketirancema. Tako smo hkrati upoštevali mesto bivanja anketirancev in slučajnost njihovega izbora.

Vprašalnik smo razdelili na tri dele:

I. del je obsegal konkretne osebne podatke (osebni list, lastništvo, dejavnosti, kvalifikacijo, avtohtonost in neavtohtonost anketirancev);

II. del je obsegal objektivne podatke o stanovanjskih razmerah, izkoriščanju časa in prostora, turističnih uslugah in ribištvu;

III. del je obsegal subjektivne podatke oz. mnenja o stanovanju, zgodovinskem mestnem jedru in širši Izoli.

Dodatek k vprašalniku so bili osebni listi in tabele, v katere smo vpisovali nekatere osebne in objektivne podatke.

Etnološka anketa (pogovor, raziskava) naj bi imela čim večjo aktivno vlogo v ustvarjanju obnove, obenem pa naj bi postala tudi sestavni del informiranja in angažiranja prebivalcev. Prav z direktnim stikom na terenu smo med anketiranimi vzpodbudili zanimanje za akcijo in jih pritegnili k neposrednemu sodelovanju.

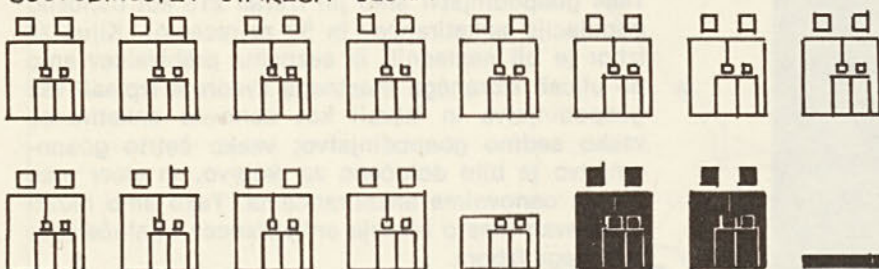
REZULTATI ANKETE:

Demografska slika zgodovinskega mestnega jedra kaže, da je Izola mesto mladih ljudi, saj je 51,1% anketiranih starih od 20 do 50 let. Največ je

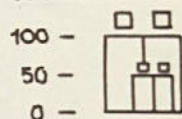
delavcev — kvalificiranih in nekvalificiranih. Z relativno mladostjo pa sovпада tudi podatek, da je 21,4% anketiranih mlajših od 20 let.

OBSEG ANKETIRANIH GOSPODINJSTEV

ŠTEVILO ANKETIRANIH GOSPODINJSTEV V OKVIRU CELOTNEGA ŠTEVILA GOSPODINJSTEV STAREGA JEDRA

GOSPODINJSTEV

ANKETIRANI

NEANKETIRANI

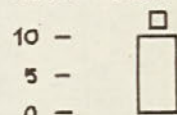
POVPREČNO ŠTEVILO ČLANOV ENEGA GOSPODINJSTVA GLEDE NA CELOTNO JEDRO

POVPREČNO ŠTEVILO ČLANOV PRI ANKETIRANIH GOSPODINJSTVIH

ČLANOV GOSP.

ANKETIRANA GOSPODINJSTVA

GOSPODINJSTVA CELOTNEGA JEDRA

Večina anketiranih (80,46%) se iz mesta kljub razmeroma neugodnim stanovanjskim razmeram ne bi izselila. Zanimivo je dejstvo, da se je 84,65% anketiranih priselilo v Izolo iz drugih krajev Slovenije in Jugoslavije (največ med leti 1954—1960), ker so bile tu, v Izoli ugodnejše delovne razmere, s katerimi pa so si zagotovili boljše eksistenčne pogoje.

Avtotonega prebivalstva je med anketiranimi samo 15,34%, ostali priseljenci pa so še vedno v večini Slovenci (73%), čeprav moramo tukaj upoštevati, da gre v mnogih primerih za mešane zakone (Slovenec — Italijan, Slovenec — Hrvat, ipd.) Največ otrok iz teh zakonov obiskuje slovensko šolo in so opredeljeni kot Slovenci. Poleg Slovencev je v mestnem jedru največ Italijanov in Hrvatov, sledijo še Srbi, Muslimani, Makedonci, Turki, Črnogorci, nekaj pa je neopredeljenih. V pogovornem jeziku sicer prevladuje slovenščina, čeprav v mnogih družinah, ki so opredeljene kot slovenske, še govorijo italijansko. V priseljenih družinah iz drugih jugoslovanskih republik govorijo svoj jezik, medtem ko v pogovoru njihovih otrok prevladuje slovenski.

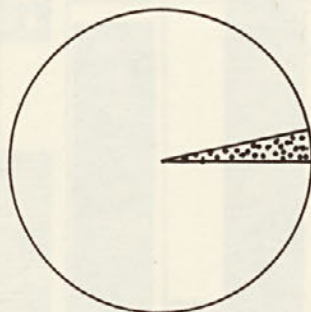
O neugodnih stanovanjskih razmerah govori podatek, da kar 92,1% anketiranih družin ni zadovoljnih s svojim stanovanjem. Tekočo vodo imajo sicer vse družine, medtem ko so sanitarije slabo urejene; so zunaj stanovanj, v souporabi, ali pa jih sploh ni.

Poleg tega predstavljajo zelo velik stanovanjski problem vlaga, pomanjkanje svetlobe, premajhno število stanovanjskih prostorov, njihova neustrezna razporeditev (večetažnost), slabe strehe, stopnišča, fasade, ipd.

Zaradi naštetih pomanjkljivosti je 164 anketiranih družin že popravljalo svoja stanovanja, v povprečju 3 X. To so bila večja popravila (spremembe namena prostorov, izboljšave stanitarij...), ki so jih največkrat plačali sami, ali pa z delno pomočjo delovne organizacije in stanovanjske skupnosti. Kljub temu da so bila v vseh stanovanjih v mestnem jedru že opravljena določena popravila, v večini primerov stanovanja še vedno ne zadoščajo življenjskim potrebam družin, zato bi se za adaptacijo stanovanja odločilo kar 71,62% anketiranih družin, pod pogojem, da se zagotovita finančna in strokovna pomoč. Nekaj, (89,3%), bi se jih odločilo za adaptacijo stanovanja, če bi lahko družbeno stanovanje odkupili. Ostali pa stanovanj ne bi adaptirali: ker so jih že (in so z njimi popolnoma zadovoljni), ker se nameravajo izseliti (novo stanovanje v bloku, vrstni hiši, ipd.), ali pa zaradi svoje starosti za tako delo niso več zainteresirani.

Infrastrukturna opremljenost stanovanj in uporaba prostorov

TEKOČA VODA

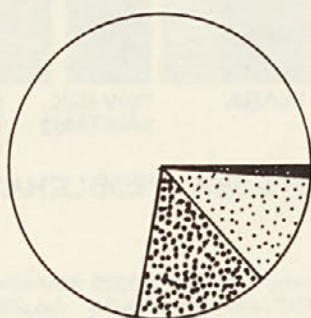
V STANOVANJU

SOUPORABA

STRANIŠČE

V STANOVANJU

IZVEN STANOV.
(V HIŠI)

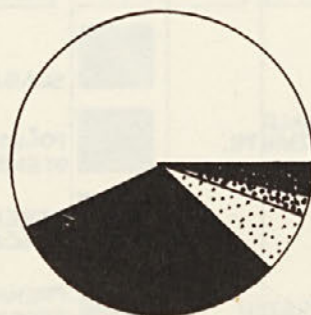
SOUPORABA

IZVEN HIŠE

KOPALNICA

V STANOV.

IZVEN STANOV.
(V HIŠI)

SOUPORABA

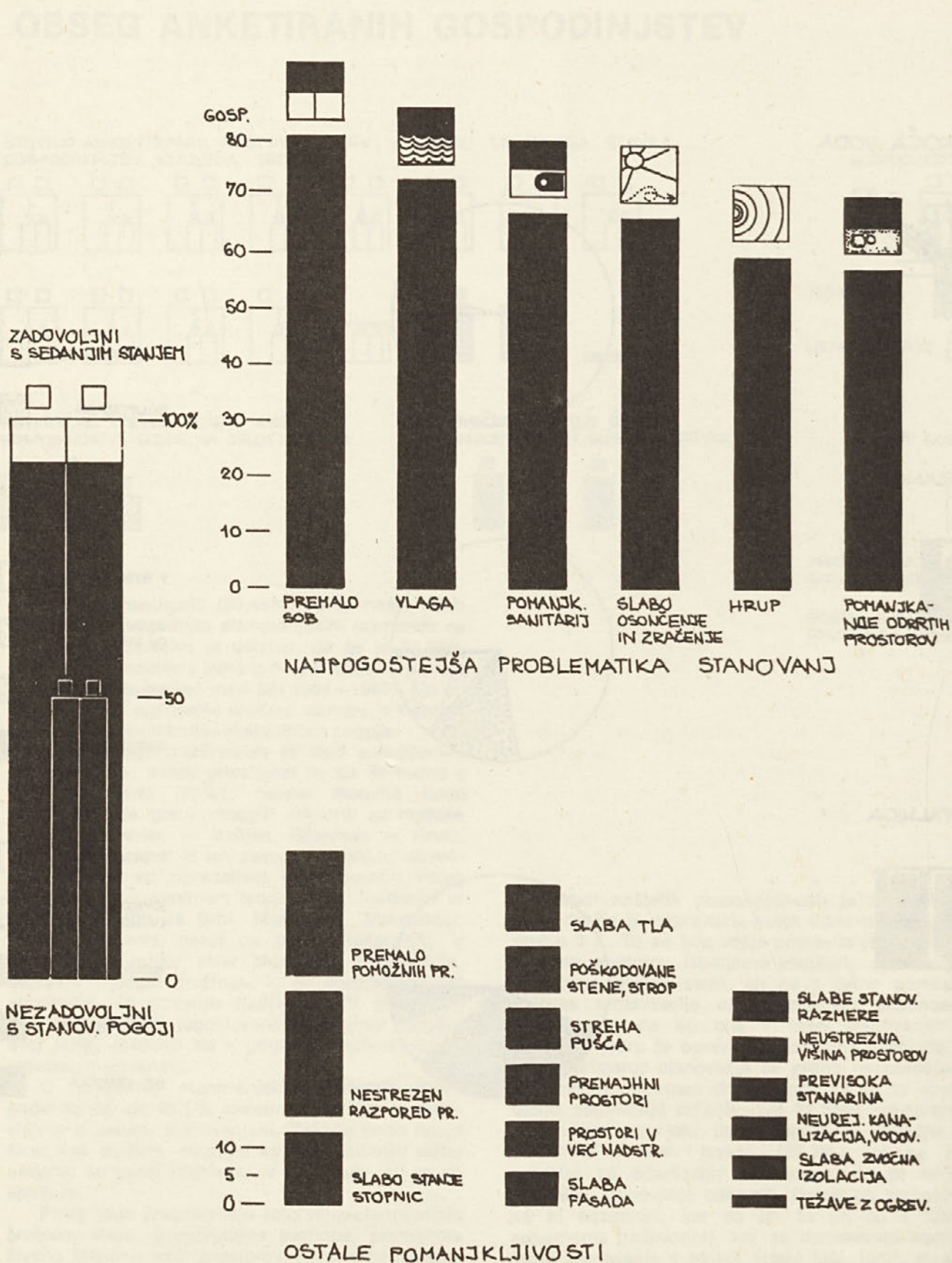
UPORABA TUŠA

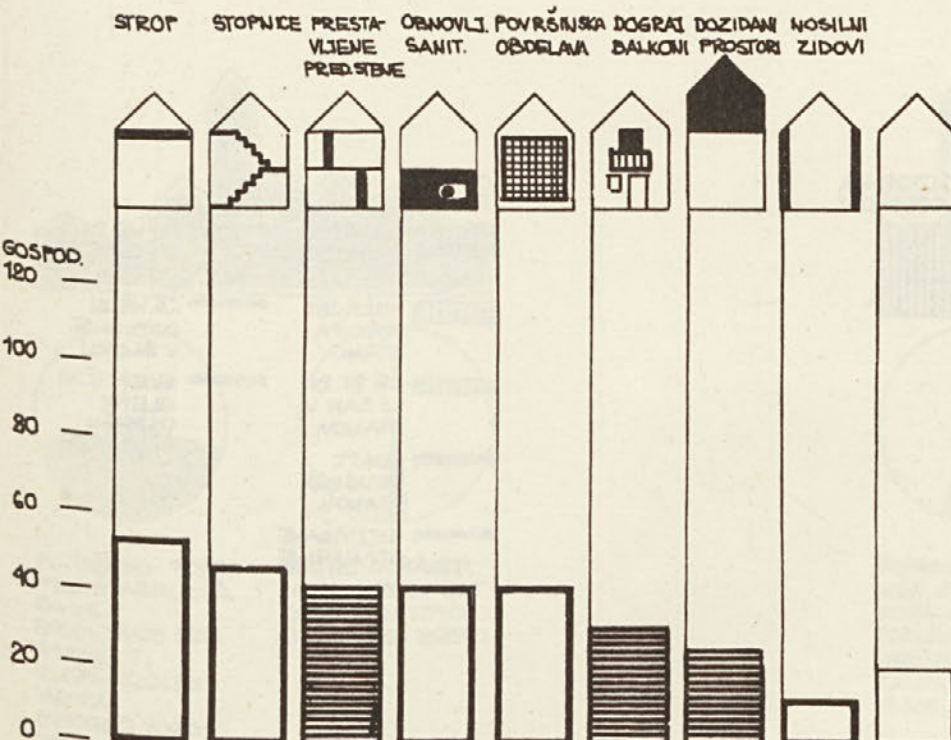
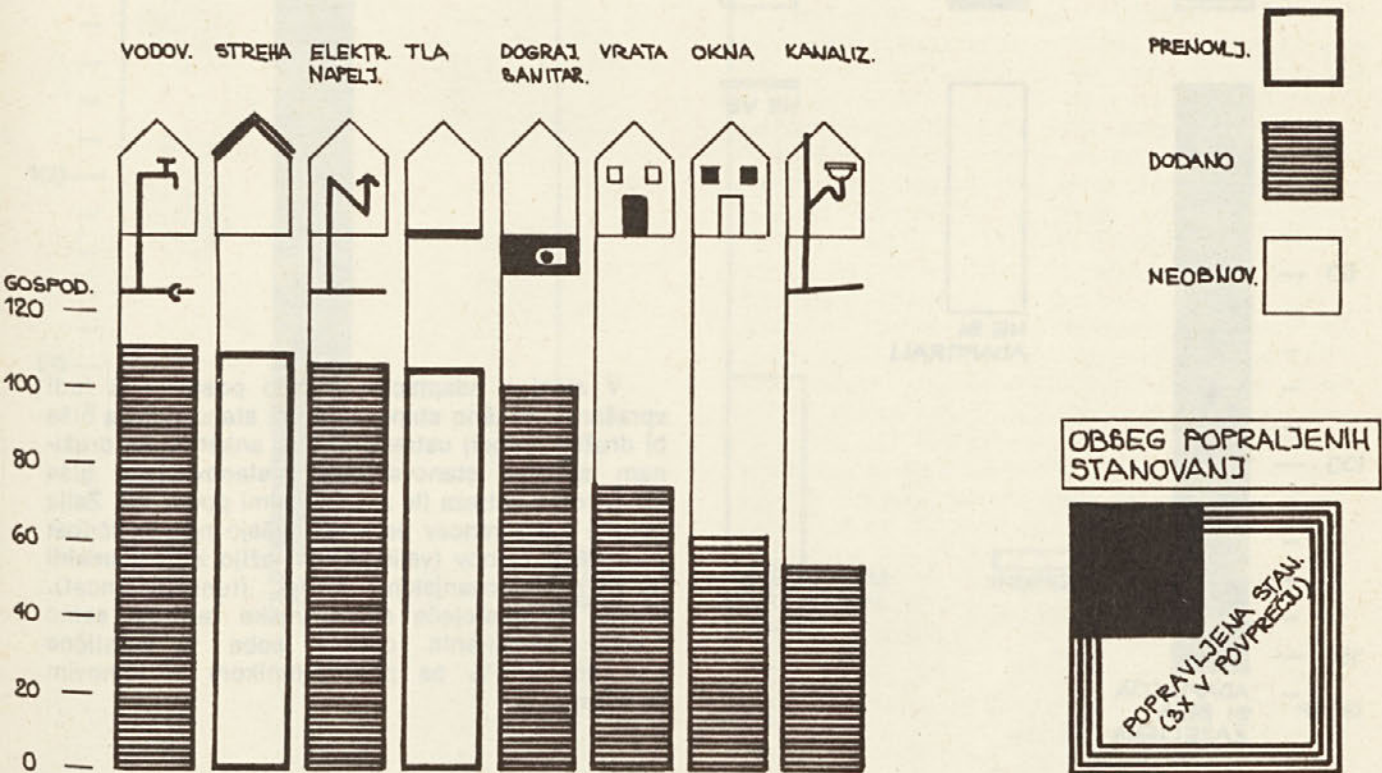
NE OBSTAJA

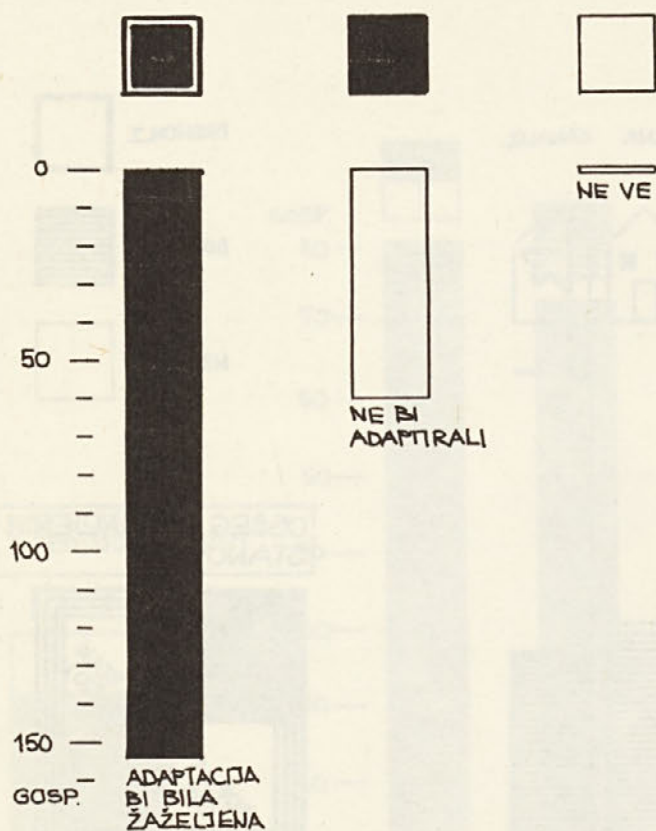
Vzroki nezadovoljstva gospodinjstev s trenutnimi pogoji bivanja

Popravila stanovanj

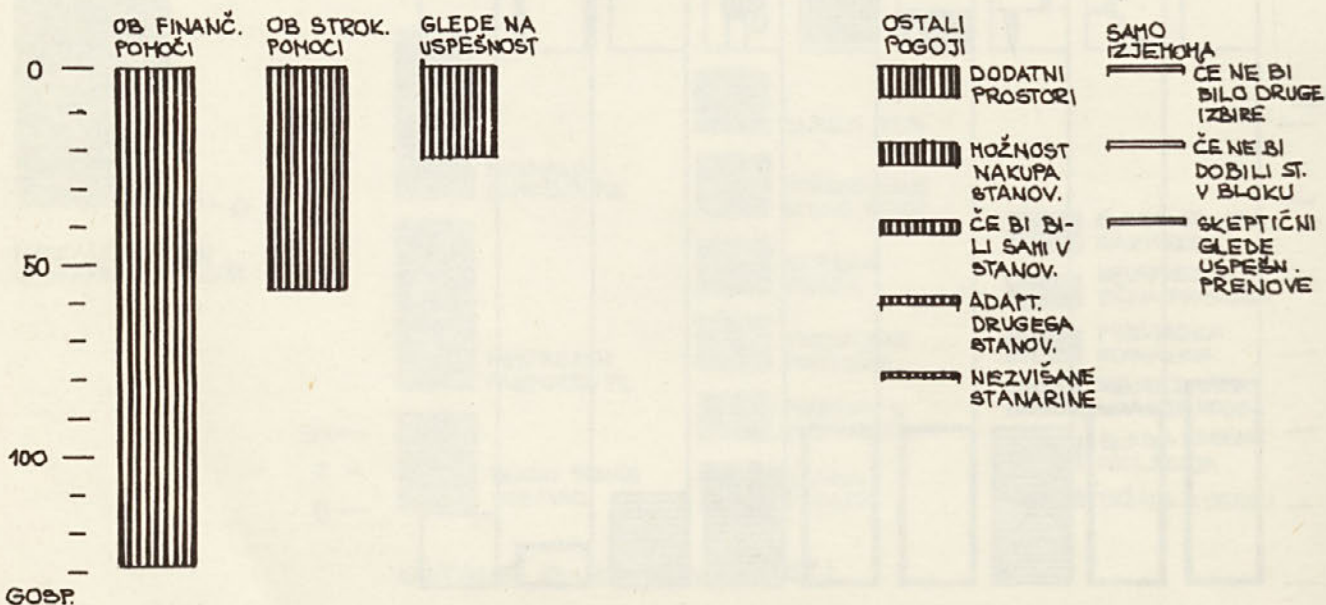

Pripravljenost za adaptacijo stanovanja v okviru prenovljenega jedra

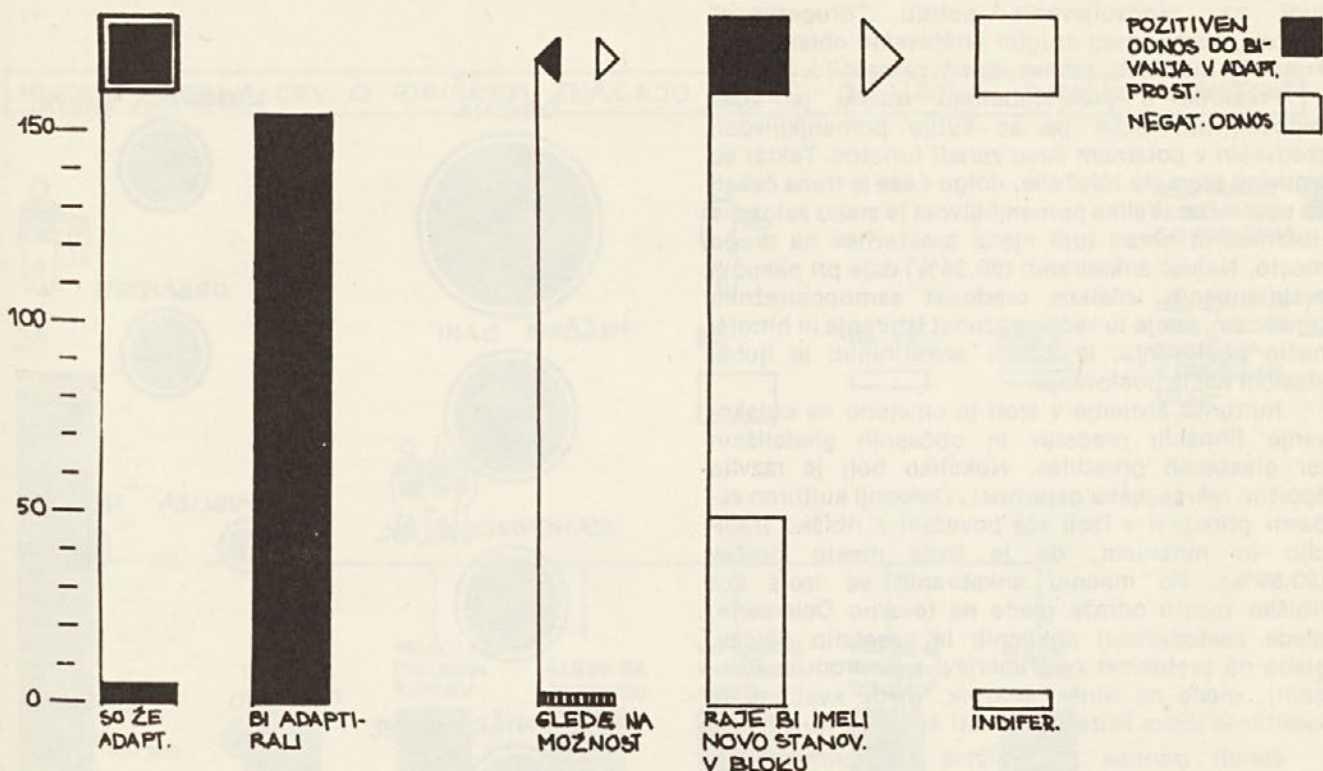

V zvezi z adaptacijo je bilo postavljeno tudi vprašanje, kakšno stanovanje oz. stanovanjska hiša bi družini najbolj ustrezala. 20% anketiranim družinam sedanje stanovanje oz. stanovanjska hiša popolnoma ustreza (le z določenimi popravili). Želje ostalih anketirancev pa se nanašajo na številčnost družinskih članov (velikost) in težijo k maksimalni ureditvi stanovanjskih razmer (funkcionalnost). Glede na obstoječe stanovanjske razmere samo 1,86% anketiranih oddaja sobe v turistične namene, 5,11% pa podnajemnikom in njihovim družinam.

Pripravljenost za adaptacijo stanovanja ob ustreznih možnostih

Možnosti za izbiro stanovanja

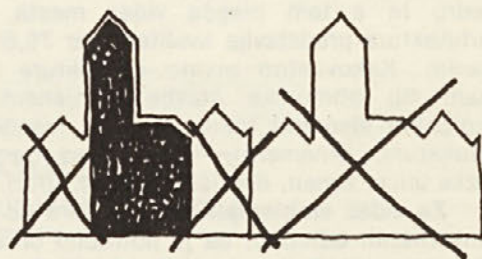
Prenova starih hiš mestnega jedra

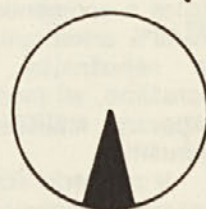
POTREBNO POPRA-
VILO STARIH HIŠ,
DA SE:
IZBOLJŠAJO STAN.
RAZHERE;
OLEPŠA IZGLED
MESTA;
OMOGOČI TURIS-
TOH PRIJETNO
BIVANJE

NUJNO OHRANITI
VIDEZ MESTA KOT
ZGODOV. IN TIPIČNO
OBMORSKO MESTO

POPRAVITI SAHO
HIŠE KI SO BOLJ
OHRANJENE, OSTA-
PORUŠITI
(VEČ PROSTORA ZA
ZELENICE, ŠIRŠE
ULICE, ZRAK, SONCE)

PORUŠITI VSE STA-
RE STAVBE IN ZGRA-
DITI NOVE Z DODAT-
NIMI DVORIŠČI, IG-
RIŠČI, ZELENICAMI,
PARKIRIŠČI

Izkoriščanje časa in prostora smo omejili na zadovoljevanje osnovnih eksistenčnih potreb, kakor tudi na zadovoljevanje potreb "drugotnega" značaja, kamor med drugim prištevamo obiskovanje kulturnih institucij, zabavo, šport, rekreacijo, ipd.

Preskrba s prehrabnimi izdelki je sicer zadovoljiva, vendar pa se čutijo pomanjkljivosti predvsem v poletnem času zaradi turistov. Takrat so trgovine premalo založene, dolgo časa je treba čakati na postrežbo. Velika pomanjkljivost je slabo založena ribarnica in hkrati tudi njena prestavitev na drugo mesto. Največ anketiranih (89,34%) daje pri nakupih prehrabnih izdelkov prednost samopostrežnim trgovinam, ker je tu večja možnost izbiranja in hitrejši način poslovanja, le 2,32% anketiranim je ljubši klasični način poslovanja.

Kulturno življenje v Izoli je omejeno na obiskovanje filmskih predstav in občasnih gledaliških ter glasbenih prireditev. Nekoliko bolj je razvita športno rekreacijska dejavnost. Osrednji kulturno zabavni prireditvi v Izoli sta povezani z ribiško tradicijo in mnenjem, da je Izola mesto ribičev (90,69%). Po mnenju anketiranih se Izola kot ribiško mesto odraža glede na tovarno Delamaris, glede zastopanosti poklicnih in zasebnih ribičev, glede na preteklost (v primerjavi s Koprom in Piranom), glede na ribiški praznik, glede kvalitete in kvantitete ulova in zastopanosti športnih ribičev.

Zaradi odnosa do ribištva kot primarne in tradicionalne dejavnosti v Izoli se zdi 70,32% anketiranim potrebno, da bi uredili ribiško muzejsko zbirko, ki naj bi imela tudi pomembno vlogo pri razširitvi turizma v tem kraju.

Za razvoj turizma so prav tako pomembni tudi naslednji faktorji: ureditev plaže, ureditev (obnova) mestnega jedra, gradnja hotelov, ločitev industrije od mesta, večja skrb za zabavo in rekreacijo, ureditev pristanišča za jahte, ipd.

Ureditev (obnova) mestnega jedra pa ne bi imela pomembne vloge le v razvoju turizma, temveč je njena primarna vloga predvsem v tem, da se izboljšajo stanovsjske razmere, da se ohrani staro jedro in s tem olepša videz mesta, saj stara arhitektura predstavlja kvaliteto kar 75,81% anketiranim. Kakovostno prvino arhitekture predstavlja sam tip obmorske stavbe v njenem okolju s tipičnimi elementi (okna, portali, fasade, balkoni, štukature, ornamenti, "stara" siva barva, freske, ozke ulice, tuneli, dvorišča, strehe, ipd.).

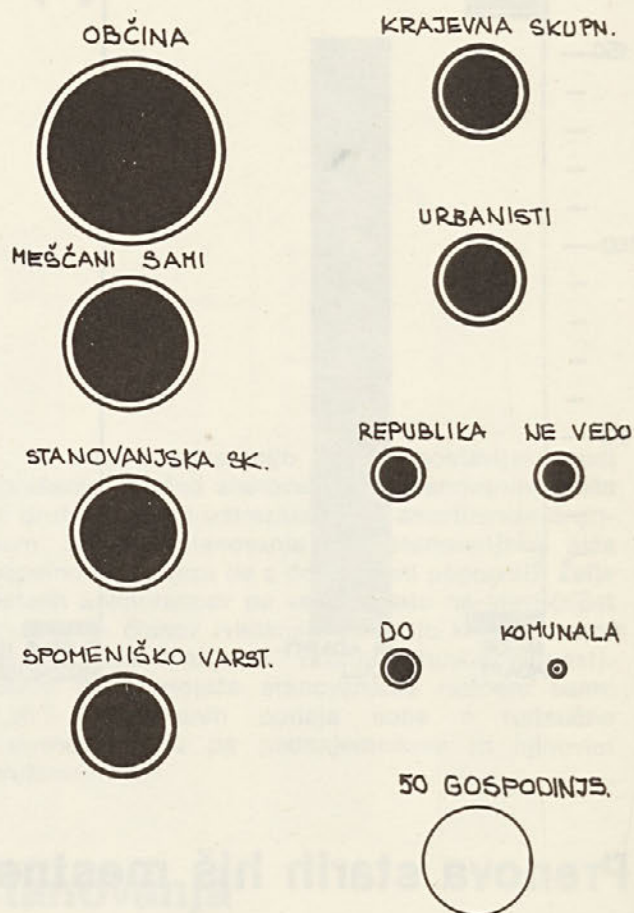
Za videz ambientalnega prostora se je 64,65% anketiranih odločilo, da je potrebno ohraniti okolje (ulice s spomeniki), torej mestno jedro kot celoto. 32,09% anketiranih misli, da je dovolj, če ohranimo le najvažnejše spomenike, ostalo pa lahko porušimo, ali moderniziramo. Le 1,39% anketiranih zagovarja stališče, da je potrebno vse stare hiše porušiti.

V razmerju stare in moderne arhitekture so bili anketirani mnenja, da moderna stavba moti zgodovinsko mestno jedro (56,74%), ali pa se lahko tudi ujema z njim (38,60%).

Anketiranim predstavljajo največjo estetsko vrednost palača Besenghi, nato mestna hiša (stara občina) in Trg 22. julija s cerkvijo Marije Alietske in palačama Lovisati in Manzioli ter palače in cerkve nasploh.

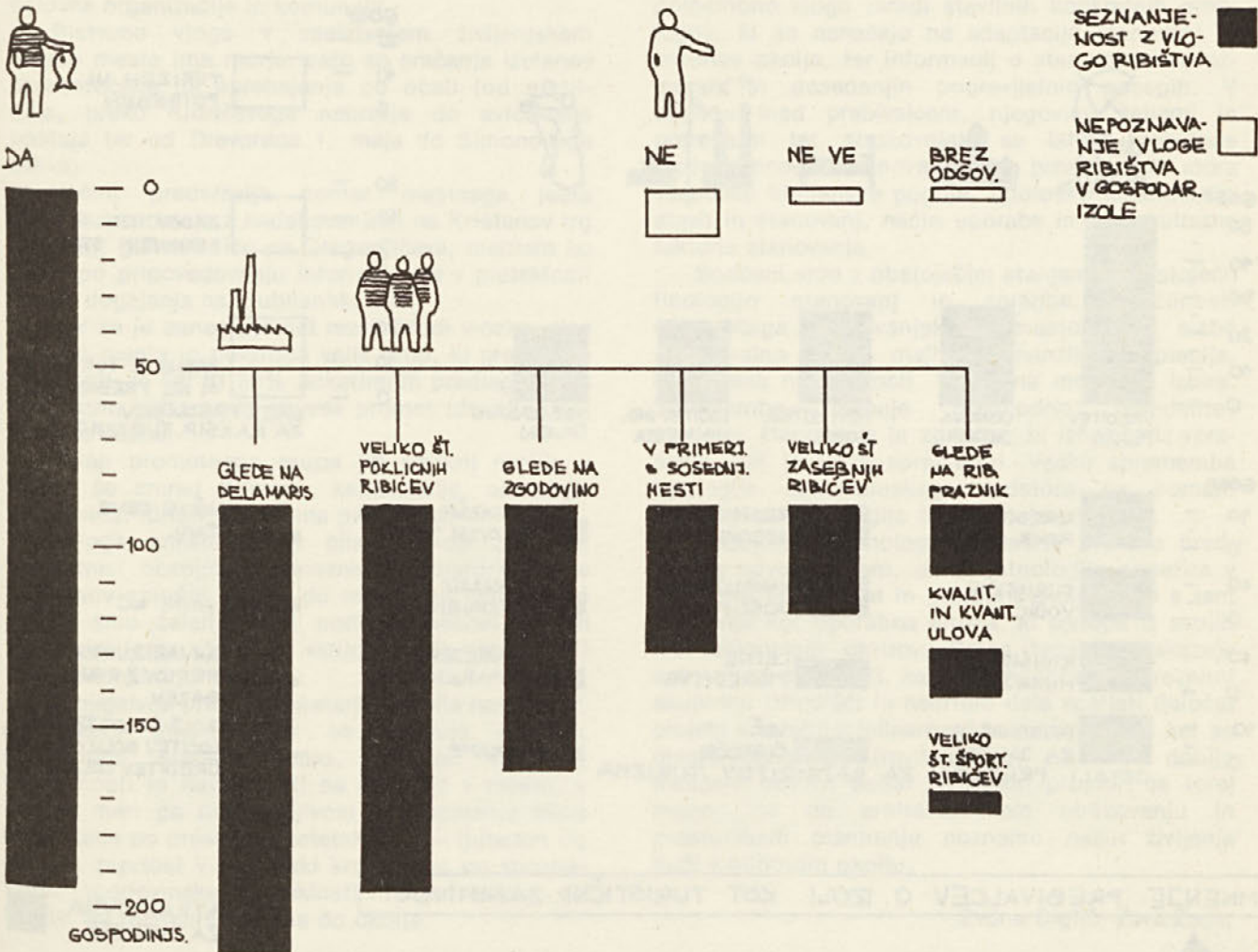
41,86% anketiranih meni, da stara arhitektura odlikuje odnos prebivalcev do preteklosti in njihov

Skrb za prenavo

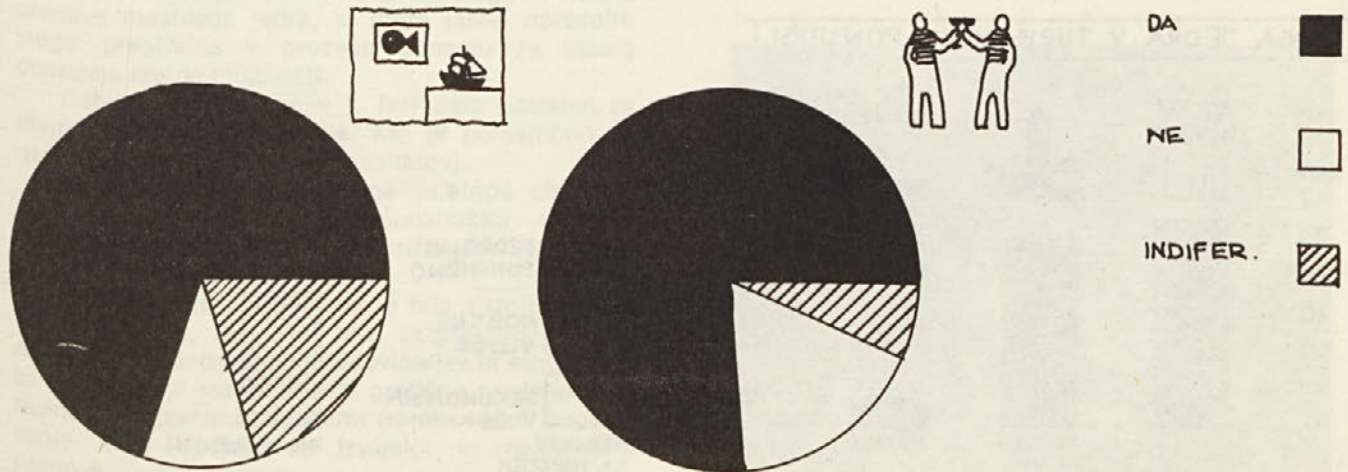
Vloga ribištva v mestu

MNENJE PREBIVALCEV O RIBIŠKEM ZNACAJU IZOLE - JE IZOLA RIBIŠKO MESTO?

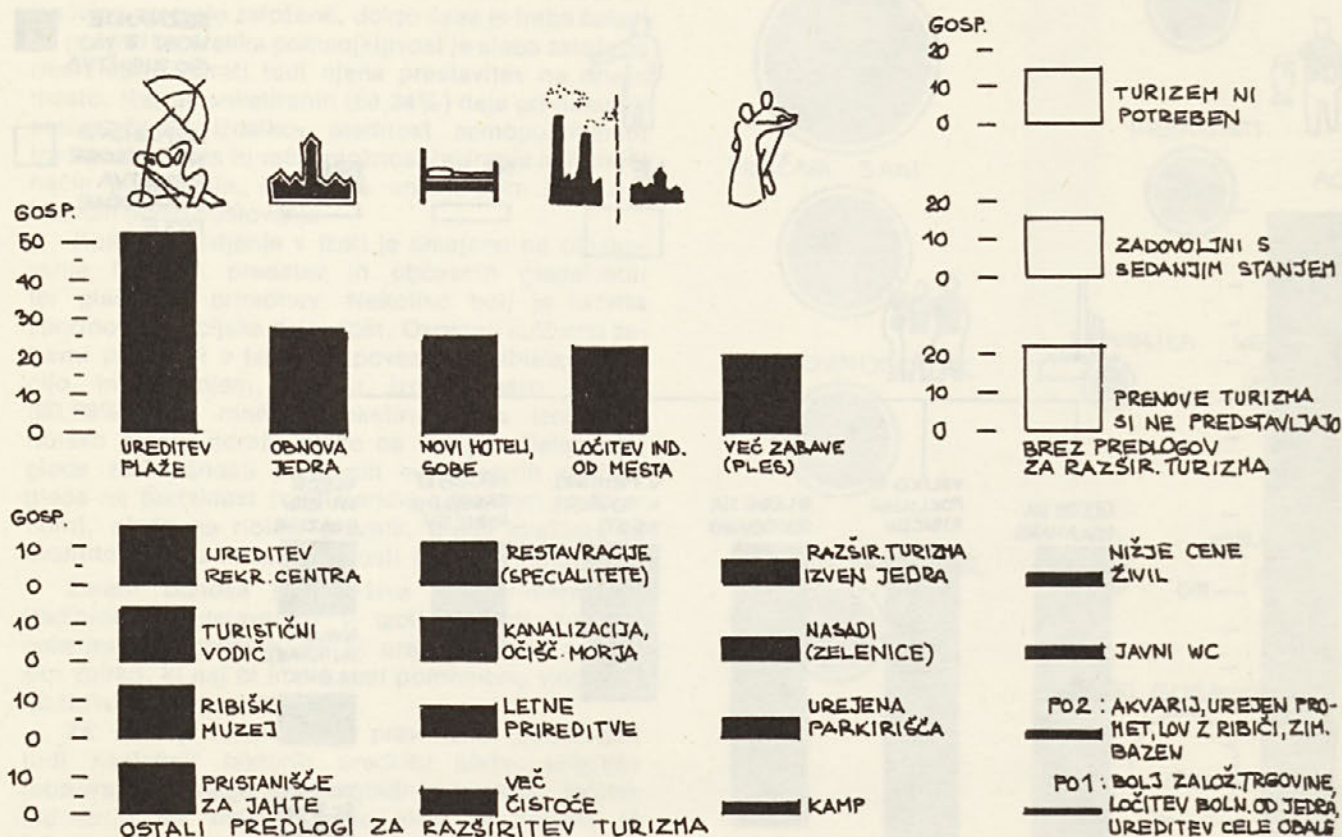
ŽELJA PO USTANOVITVI RIBIŠKEGA MUZEJA

UDELEŽBA NA PRAZNOVANJU IZOLSKE NOČI IN RIBIŠKEM PRAZN.

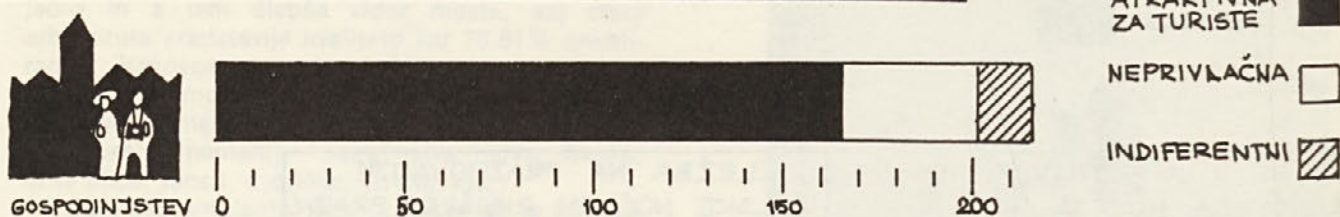

Odnos prebivalcev do turizma

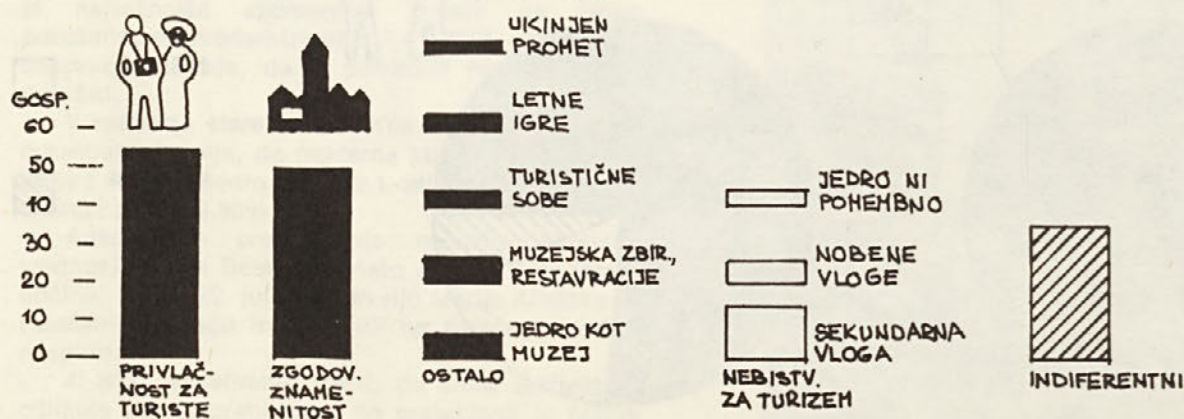
MNENJE O VEČJI VLOGI TURIZMA V IZOLI, PREDLOGI ZA NJEGOVO PRENOVO

MNENJE PREBIVALCEV O IZOLI KOT TURISTIČNI ZANIMIVOSTI

VLOGA JEDRA V TURISTIČNI PONUDBI

estetski okus, čeprav o preteklosti in zgodovinskih dogodkih svojega mesta vedo zelo malo. Večina jih meni, da bodočnost nastaja v povezanosti z izkušnjo iz preteklosti.

Za prenovo mestnega jedra naj bi po mnenju informatorjev skrbeli na prvem mestu občina, nato meščani sami, stanovanjska skupnost, spomeniško varstvo, krajevna skupnost, urbanisti, republika, delovne organizacije in komunala.

Bistveno vlogo v vsakdanjem življenjskem utrupu mesta ima morje, zato so srečanja Izolanov osredotočena na sprehajanje ob obali (od svetilnika, preko Kidričevega nabrežja do avtobusne postaje ter od Drevoreda 1. maja do Simonovega zaliva).

Večini predstavlja center mestnega jedra avtobusna postaja z nadaljevanjem na Kristanov trg (tržnica), glavno ulico pa Gregorčičeva, medtem ko je bil po pripovedovanju informatorjev v preteklosti center dogajanja na Ljubljanski ulici.

Ker se je danes promet razširil tudi v ozke ulice starega mesta in povzroča velik hrup, ki prebivalce zelo moti, je kar 81,39% anketiranih predlagalo, da bi mestno jedro zaprli za ves promet (dovoljen naj bi bil le dovoz).

Poleg prometnega hrupa jih najbolj motijo v mestu še smrad (tovarne, kanalizacije, odpadki), bolnišnica, turisti, neurejena parkirišča.

Naloga anketarjev je bila, da ob zaključni vprašalnici ocenijo posamezne informatorje glede na njihov splošni odnos do mestnega jedra. S to oceno smo želeli dobiti podobo kvalitete, ki jih prebivalci jedra občutijo, vidijo, jih ne opazijo, ali pa so do njih indiferentni.

Subjektivna presoja anketarjev je bila naslednja: pri večini informatorjev se izkazuje občutek pripadnosti staremu jedru, občutek varnosti, navezanosti in navajenosti na življenje v mestu, v manjši meri pa neobčutljivost za dogajanje okoli sebe, želja po preselitvi, estetski čut — ljubezen do lepega, zaprtost v družinski krog, želja po spoznavanju zgodovinske preteklosti mesta, odpor do mesta, ali resigniran odnos do okolja.

Obnova mestnega jedra pa ne obsega samo degradiranega stanja stavb v ozkem smislu, temveč tudi vprašanja odgovarjajočih stanovanjskih standardih na nivoju skupnosti.

Treba je izhajati iz obstoječega stanja (in kulturnih oblik stanovanj), kjer je sprememba možna le z neposrednim sodelovanjem prebivalca. Pripravljenost sodelovanja občanov ima pri tem pomembno vlogo zaradi številnih konkretnih predlogov, ki se nanašajo na adaptacijo stanovanj in ureditev okolja, ter informacij o stanovanjskih razmerah in dosedanjih popravljalnih posegih. V odnosu med prebivalcem, njegovimi željami in potrebami ter strokovnjaki se lahko izoblikuje možni koncept stanovanjskega prostora, ki mora vsebovati higijenske pogoje, tipološko klasifikacijo stavb in stanovanj, način uporabe in sociokulturne faktorje stanovanja.

Soočeni smo z obstoječim stanjem, z obstoječo tipologijo stanovanj in zgradbe. Značilnosti obstoječega stanovanjskega prostora so slabo strukturalno stanje, majhne dimenzije, adaptacija, zasnovana na nujnosti, in ne na možnosti izbire. Sprememba vsebuje predhodno opredelitev modelov stanovanja in zgradbe, ki izhajajo iz vprašanja, kaj je treba spremeniti. Vsaka sprememba tipologije stanovanjskega prostora pa pomeni soočenje z morfologijo zgodovinskega jedra.

Sodelovanje etnologov v načrtu prenove predstavlja novost v tem, da se etnologija angažira v družbeno pomembni in potrebni akciji in se s tem uveljavlja kot uporabna stroka, ki izstopa iz svojih institucionalnih okvirov. Poleg tega pa nakazuje eno izmed možnosti, kako je mogoče z ustreznimi skupnimi izhodišči in načrtom dela speljati določni projekt v interdisciplinarnem sodelovanju. In ker se mesta obnavljajo (revitalizirajo) zato, da dobijo meščani nov in boljši življenjski prostor, je torej nujno, da ob arhitektonskem oblikovanju in prostorskem planiranju poznamo način življenja ljudi v njihovem okolju.

Zvona Ciglič, Zora Žagar

ZAKLJUČEK

Rezultati etnološke ankete so potrdili pomembnost in potrebo po sodelovanju etnologov v načrtu prenove mestnega jedra, ki mora jasno opredeliti vlogo prebivalca v procesu obnove, za katero obstajajo realne možnosti.

Dobljeni podatki so v I. fazi dela potrebni za idejno načrtovanje prenove, kar je pomembno za delo arhitektov (uskladitev rezultatov).

Za razliko od etnološkega pristopa obdelave podatkov so sociologi računalniško obdelali izpolnjene vprašalnike in s križanjem informacij pripravili še sociološko študijo.

Ob zaključku I. faze dela je bila v Izoli pripravljena razstava, kjer je bilo razgrnjeno gradivo arhitektov, umetnostnih zgodovinarjev in etnologov, ki pa so svoje rezultate tudi grafično predstavili. Z razstavo in javnimi tribunami poteka nujno sodelovanje med uporabniki, izvajalci in načrtovalci prenove.

